

Moábci - kmene v oblasti na východ od Mŕtveho mora; najbližší príbuzní *Izraelcov*; Moábčan v *biblii* označovaný aj ako *Set*; Moábci žili s Izraelitami v nepriateľstve a vzájomné manželské zväzky boli zakázané; z kmeňa Moábcov pochádzala *Rút*; pozri *Jeremiáš*, *Jesse*, *Bileám*

Moard Francesco - pozri *Major Thomas*

moaré (kožušina) - kresba srsti typická pre niektoré *kožušiny* spôsobená rastom srsti rôznymi smermi

Moaré kože jahňaťa ovce karakulskej

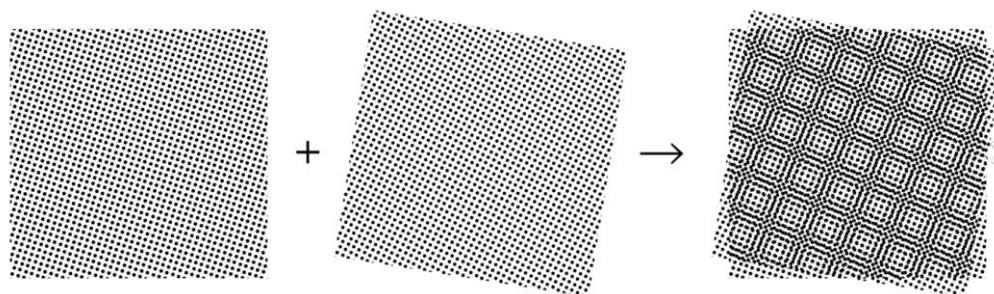
moaré (textil) - lesklá zrnitá *hodvábná* tkanina; obľúbený materiál v časoch romantizmu a *biedermeieru*; označenie pre tkaniny so vzorom podobným textúre dreva, vyrábanej väčšinou z prírodného hodvábu alebo z umelých vlákien; rozlišujú sa dva spôsoby ako vytvárať tieto vzory: pravé moaré vzniká z dvoch vrstiev tkaniny s priečnym rebrovaním vo väzbe tak, že sa obe časti zlisujú dohromady zohriatym *kalandrovacím* valcom; pretože rebrovanie oboch vrstiev nikdy neleží presne paralelne, vznikajú na prekrížení ploché lesklé miesta; posuv rebrovania je úplne náhodný, vzor sa preto neopakuje; u nepravého moaré sa dosiahne podobný efektu tzv. *gaufrovaním*, to je razením určitého vzoru (imitujúceho moaré) na tkaninu za pomoci raziaceho a prítlačného valca; moaré spôsobuje u tkanín trblietavý efekt, obzvlášť keď sa pohybujú; hodí sa na slávnostné odevy, luxusné podšívky, stuhy, blúzky a bytové textilie; nežiaduci moarový efekt môže vzniknúť u priadzí, špeciálne rotorových; usadeniny prachu alebo šupky v priadacom rotore spôsobujú periodické tučné a slabé miesta v priadzi; niť s touto chybou navinutá na čiernu tabuľku vytvára vzor veľmi podobný pravému moaré; pozri *móda*, *textil*, *textília*

<https://de.wikipedia.org/wiki/Moir%C3%A9>

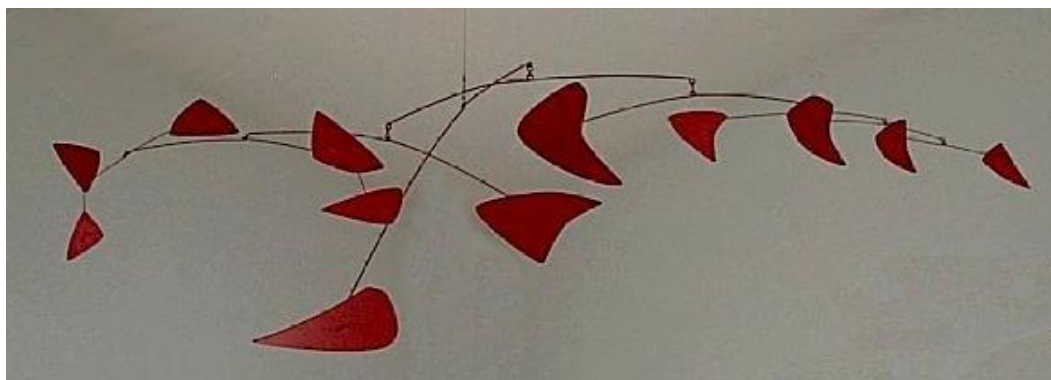
F. Hayez: Portrét princeznej Di Sant 'Antimo (1842)

moaré (polygrafia) - v reprodukčnej *fotografii* rušivé vzorovanie, ktoré vzniká pri nasnímaní predlôh vytlačených *autotypickou* reprodukciou; tiež rušivý optický efekt, ktorý vzniká prekryvaním dvoch pravidelných a len málo odlišných rastrov; pozri *boregos*, *boregitos*; tiež technika založená na vyvolávaní sugescie pohybu pomocou bielych línií a rastrov; pozri *op-art*

mobil (kinetizmus) - z lat. *mobilis* – „pohyblivý“; výtvarný *objekt* s možnosťou pohybu (*vietor*, *motor*); *kineticko konštruktivistická* tvorba Sandyho Caldera;

Baleka: v súdobom *kinetizme* obecné označenie diela založeného na pohybe vyvolaného strojom, t.j. programovo, alebo prírodnými vplyvmi (vzduchom, slnkom, vodou alebo náhodným dotykom); prvé mobily vytvorené 1920 N. Gabom, termín však vznikol neskôr; M. Duchamp týmto termínom označil kinetické diela A. Caldera z 1930 (pohyb motorom, neskôr prírodnými silami: vzduchom); druhý typ mobilov zostavených vahadiel, drôtov, plošiek ap. významovo spätá s predstavami kozmických síl, nekonečnosti a premenlivosti; vanutie vzduchu náhodne obmieňa priestorové postavenie, rýchlosť pohybu ap.; na tvorbu Gaba a Caldera nadviazal napr. Chadwick; protikladom mobilu je *stabil*; (A.Pevsner, N.Gabo, M.Duchamp, B.Munari, J.Tinguely, M.Takis, N.Schöffer; Slovensko: M. Dobeš, Š. Belohradský, A. Cepka, S. Filko; A.Votava, L. Kára, Zora a Štěpán Palovci, Viktor Hulík)

A. Calder: Červený mobil

mobiliár - *fundus*; prenosné zariadenie interiéru, nábytok

pozri *brána harmónie*; *faldistorium*, *kurulské kreslo*, *klíné*, *triclinium*, *lararium*; *sektor*; *katedra*, *stolica*, *legátka*, *kreslo*, *lavica*, *fotel*, *sofa*, *kabriolet*, *bergère*, *caquetoire*, *cassapanca*, *confidente*, *indiskret*, *duchesse*, *chaise longue*, *chippendale*; *girandola*; *kabinet*, *markíza*, *vargueño*; *taburet*, *puf*; *konzolový stôl*, *toaletný stolík*, *pulpit*, *sekretár*, *toaleta*, *bureau*, *bufet*; *almara*, *galerka*, *komoda*, *cassetone*, *cassapanca*; *šachovnica*; *paraván*; *štafirovanie*, *certosina*, *stucco lustro*, *scagliolová technika*, *pietra dura*; *Thonet*; *Queen Elisabeth Style*, *causeuse*, *coiffeuse*, *corner chair*/kóné čee, *abacus*, *gauč*

moc - pozri *klúč*, *križ*, *vejár*, *slnečník*, *insígnie*, *autorita*, *kobra*; *vláda*, *proskynéza*, *kl'ačanie*; *chamtivosť*

P. Brueghel St.: Veľké ryby jedia malé ryby

moc božská - pozri *korán*

moc cirkevná - pozri *klúče prekrížené, proskynéza*

moc kláštorov - pozri *kláštor* (Románske umenie)

moc nad svetom - pozri *Kóhe-núr/Koh-i-Noor, Ježišova kopija; Kótar/Kótar-chasis*

moc univerzálna - pozri *Dávidov štít* (Nota bene); univerzum

tzv. **mocné runy** - tzv. *runy mocné*

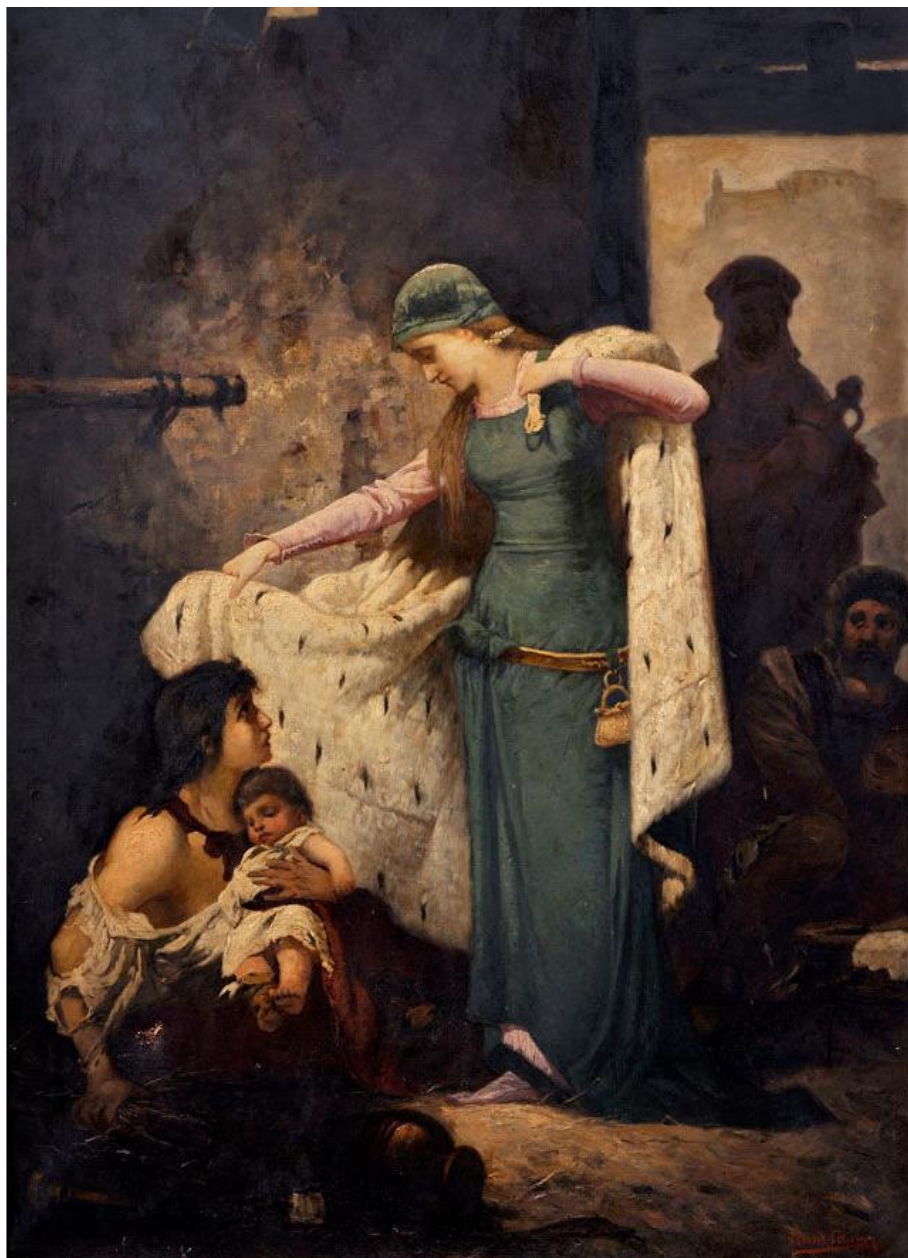
Mocný anjel - alternatívny názov pre námet *Anjel s otvorenou knižkou* (Zjavenie 10,1): „**Videl som iného mocného anjela zostupovať z neba.**“; v *Apokalypse Durerovej* má názov *Silný anjel*; silný anjel, mocný anjel a anjel s otvorenou knižkou tak vystupujú ako tie isté anjelské bytosti v rámci kapitoly (10,11); pozri *apokalyptické motívy*

Mocník Felicián - (†1917); tiež Felicián Mócik; slovenský maliar, vlastným menom Jozef Mócik (Moczik); sa narodil v Banskej Štiavnici, zomrel v Bratislave; vstúpil do františkánskej rehole, bol vysvätený za kňaza; pôsobil v Prešporku, Malackách a Budapešti; neskôr z rehole vystúpil; bol vychovávateľom, slúžil v kostole Uršulíniek v Prešporku; bol aj výtvarníkom, spracovával najmä náboženské témy; zabil ho psychicky narušený atentátnik roku 1917; pozri *slovenskí maliari*

<http://www.soga.sk/aukcije-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcije/102-jarna-aukcia-vytvarnych-diel/moczik-mocik-felician-jozef-sv-alzbeta-uhorska-podla-sandora-lienzen-mayera-29830>

(životopis)

<http://www.webumenia.sk/autor/6748> (prehľad diel)

F. Moczik: Sv. Alžbeta Uhorská (1900)

F. Mociak: Malý Ježiško so svätým Jánom Krstiteľom (1890-1900)

F. Moczík: Na ceste zaopatrit' chorú (1901)

F. Moczik: Vnútro dedinskej izby (1902)

F. Mociak: Krajina s rybníkom (1890-1910)

F. Mociak: Predjarie (1890-1900)

F. Moczík: Chalupy v lese (1880-1900)

F. Moczík: Most s cyprusmi (1890-1900)

moč - v súvislosti s heslom *kozmičský muž*: termín zoodiakálny muž sa používal hlavne v *lekárstve*, ktoré pracovalo s teóriou, že planéty vplývajú na človeka a jeho zdravie; postavenie planéty vo *zvieratníku* demonštrovalo *zvieratníkové znamenie*, ktoré zodpovedalo istej časti ľudského tela, telesnému systému alebo *štyrom telesným šťavám* (pozri *štyri temperamenty*); tieto štyri šťavy delili telo na štyri časti, rovnako ako existovali *štyri elementy*; verilo sa, že štyri šťavy ľudského tela (žltá žlč - moč, čierna žlč, hlien a krv) museli byť v rovnováhe, ak malo byť telo zdravé; šťavy (podľa ich umiestnenia vo zverokruhu) boli priamou súčasťou liečenia chorôb a tiež súčasťou určenia diagnózy pacienta; pred akýmkoľvek lekársym zákrokom sa najprv vypočítala poloha vo zvieratníku, v ktorom zákrok mal nastať; v prípade že zverokruhéve znamenie a mesiac nebol vo správnej polohe, zákrok sa neuskutočnil, lebo nebol považovaný za bezpečný; za týmto účelom sa používali rotujúce kalendáre, podľa ktorých bolo možné vypočítať pozíciu mesačného znamenia; tiež existovali zborníky, ktoré opisovali rôzne fázy mesiaca; väčšina chorôb bola diagnostikovaná

s ohľadom na štyri temperamenty, najmä prostredníctvom krvi a žltej žlče, viac známej ako moč; pozri *algram*

-v súvislosti s heslom *opica*: podľa *bestiárov* opice počas rovnodennosti sedemkrát močia; opice sú často používané na okrajových *ilustráciách* rukopisov (pozri *marginálie*), kde napodobňujú nejaké ľudské správanie; spoločné scény ukazujú opice ako rytiera na koni alebo pri skúmaní fľaše moču ako výsmech stredovekého *lekára*

-v súvislosti s heslom *rys*: podľa stredovekých *bestiárov* moč rysi vytvrdzuje *drahokamy* do tvrdosti *karbunkula*; rys tento poklad zahrabáva do piesku, aby ho človek nemohol nájsť; pozri *moč*

<http://www.virálnova.com/urine-doctors/>
<https://en.wikipedia.org/wiki/Uroscopy>

Opica skúma nádobu s močom ako výsmech stredovekého lekára (Koninklijke Bibliotheek, KB, 76 E 4, Folio 32R)

Opica ako lekár skúma nádobu s močom (Koninklijke Bibliotheek, KB, KA 16, Folio 69R)

Constantinus Africanus skúma moč pacientov (miniatura, nedatované)

H. Schedel: Gentilius medicus. Gentile da Foligno (kolorovaný drevorez, Norimberská kronika, 1493)

H. Schedel: Jacobus de forliuio (kolorovaný drevorez, Norimberská kronika, 1493)

H. Schedel: Galenos (kolorovaný drevorez, Norimberská kronika, 1493)

Lekár skúma moč (drevoryt z Hortus Sanitatis od Jacob Meydenbach, 1485)

J. Bourdichon: Kozma a Damian (1503-1508)

D. Teniers II : Konzultácia (17.st.)

T. Wijck: Lekár vo svojej pracovni (17.st.)

Rembrandt: Woman making water and defecating, etching (1631)

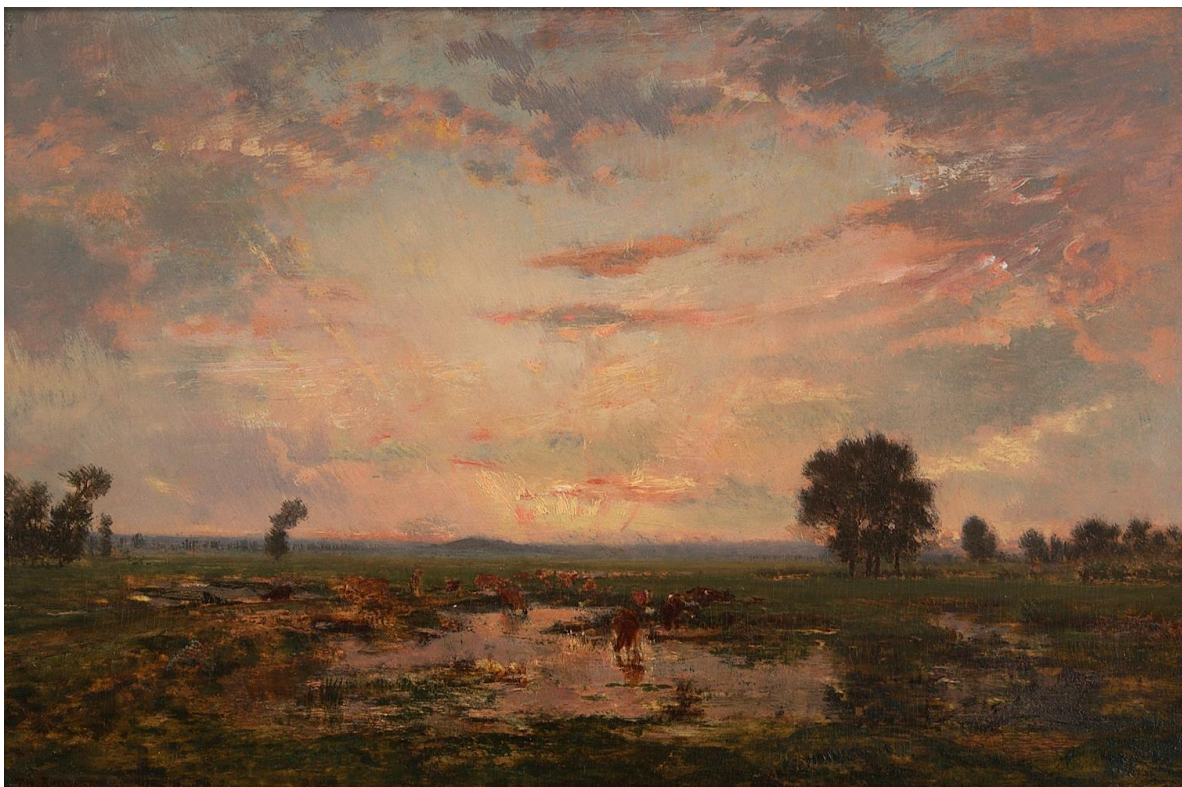
Rembrandt: A Man Standing Towards the Right (etching, 1631)

močiar, barina, slatina - český výraz *bažina*; pozri *Banshee, Heleionomai, prabažina, Velinas*,

-v súvislosti s heslom *Velinas: jasnozrivost'* je v povestiach spájaná s účasťou litovského boha Velinasa na slávnostiach tanca v nádherných palácoch, ktoré sa potom, čo zakráka *vrana*, menia v močiare; jeho ríša je hlboko v močiarochoch a jazierach; láka ľudí do močiarov a jazier, kde ich dusí, avšak bežne zabíja ľudí obesením; Velinas pozýva krásnych mladých ľudí do veľkolepých palácov, kde hrá nádherná hudba, ale náhle sa palác, muzikanti a mladí prepadnú do hlbín alebo zistia, že sa nachádzajú v močiari; k večeru v okolí barín, jazier a lesov volá a láka v preoblečení za človeka, *draka* alebo zvláštneho *vtáka* ľudí do hlbín, kým sa človek nezačne topiť; do pása zapadnutá obeť začuje v diaľke Velinasov smiech

T. Rousseau: Močiare v Landes (1844)

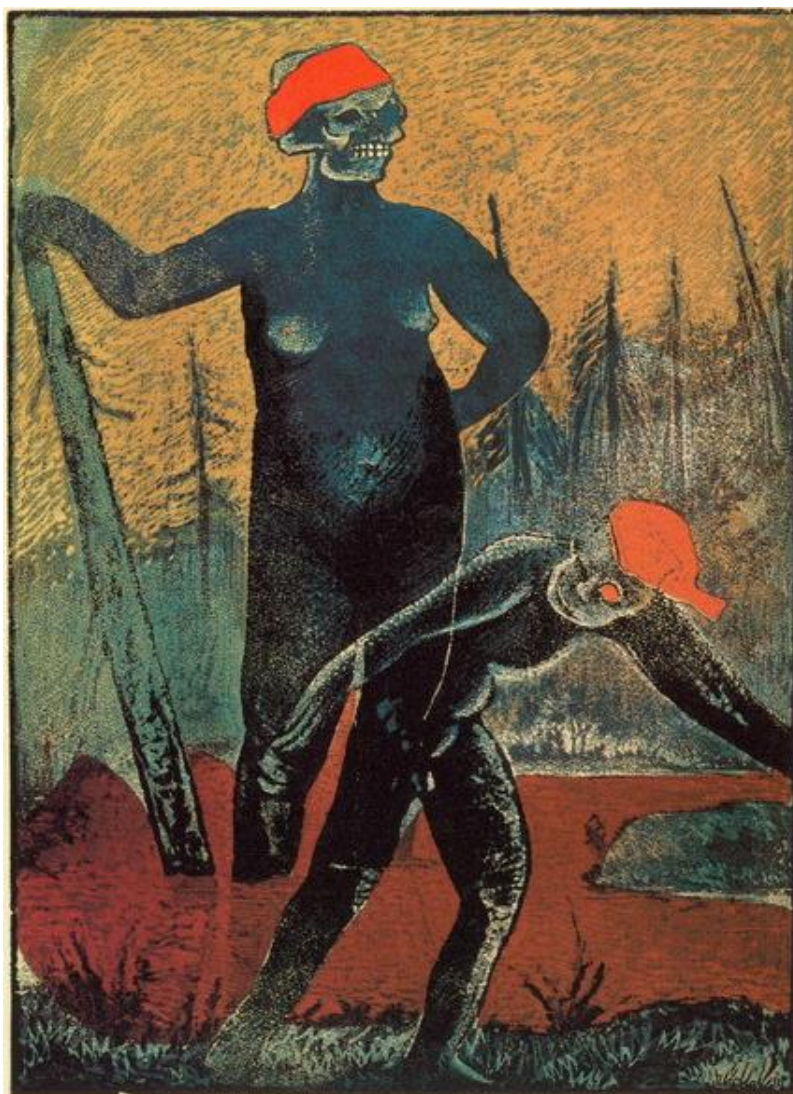
T. Rousseau: Krajina s dobytkom v barine (1840)

T. Rousseau: Močiar v Souterraine (1842)

L. Medňanský: Močaristá krajina (1880-1885)

J. Váchal: Démon slatiny (ilustrácia ku knihe *Šumava zomierajúca a romantická*, 1931)

močiská kultúra/Mochicovia - kultúra rozvíjajúca sa v rámci *predkolumbovského amerického umenia andskej oblasti*; oblasť severného pobrežia Peru v údolí riek Moche a Chicama, vznik na zač. letopočtu, v 1.pol.1.tis. rozšírená pozdĺž peruánskeho pobrežia na sever a juh od mora; postupný úpadok v 7.-8.st.; Mochicovia predchodcami *Inkov*; v náboženstve kult zvierat; vysoká úroveň remesiel: hrnčiarstvo, spracovanie kovov (zlato, striebro, meď), tkáčstvo, rezbárstvo, spracovanie perlete a keramika; stavby z nepálených tehliel (chrámy, paláce, obytné budovy) s plochou alebo sedlovou strechou; z rovnakého materiálu opevnenia a chrámové *pyramídy* (Huaca de la Luna, Huaca del Sol); stavby vo veľkých plochách reliéfne zdobené štylizovaným rastlinným a zvieracím dekorom; ťažisko vo viacfarebnej *keramike*: kultovné a rituálne scény, skupiny mytologických bytostí, poľovnícke a rybárske výjavy, typy odevov, ozdôb, modely stavieb, choroby a liečenie, druhy trestov, slávnosti (> keramika sa stáva základným prameňom poznania močiskej kultúry); v hrobách perové mozaiky, vzorované tkaniny); vplyv močiskej kultúry na kultúru v oblasti Chanchan (12.-15.st.); na močiskú kultúru nadväzuje kultúra *Huari*; pozri *indiánske kultúry*, *Chanchan*; *Andy*

móda - dobová alebo miestne podmienená podoba a úprava predmetov dennej potreby najmä *odevu* (pozri *ľudový odev*); pozri *história módy*, *história odievania*, *návrhári módy*; *turquerie*

Baleka: móda označuje prechodnú nadvládu určitých vonkajších prejavov jednotlivcov a spoločenstva vo všetkých oblastiach osobného aj verejného života > vytvára hodnotové merítka, zahŕňa spôsob života, reč, správanie, zvyklosti spoločenského styku, spôsob chôdze, držania tela, obľubu predošlých slohov, smerov, umeleckých osobností (spätne vplyv na dobové prejavy, napr. v odevu); v užšom význame móda vzťahovaná iba na oblečenie a doplnky oblečenia: móda

súvisí s dobovým *ideálom* a výtvarným cítením oblečeného ľudského tela, odráža hmotnú a kultúrnu úroveň tried, vrstiev, skupín, klimatické podmienky života, spoločenské usporiadanie, sociálne zaradenie (pozri *bohéma*), myšlienkový program (pozri *nazaréni*), povolanie, vek jedinca; s módou trvalo späté politické, morálne a kultúrne významy (pozri *frýgická čiapka*, *culot*, *sanculot*); pre *ikonografiu* výtvarného umenia sú dejiny módy dôležité, nakoľko oblečenie a jeho doplnky sú dôležitým prameňom pre datovanie výjavov, osôb, diela

Skarlantová:

-počiatok v 5.tis.pred Kr. v egyptskej a mezopotámskej civilizácii (skladaný a nezosiňvaný odev, aranžovaný z pravouhlých kusov látky (*bavlna*, *ľan*, *vlna*), užívanie kožušín ako odznakov stavu panovníka a kňaza

Egypt

odev odráža postupnú diferenciáciu spoločnosti (krátka *bederná rúška* v porovnaní s *benžjetom* faraóna); oblečenie faraóna: benžjet, neskoršie v Novej ríši biela *tunika* a lebo vrchný plášť; šperky a ozdoby s magickou funkciou, *insigne* (zahnutá palica, korbáčiky, *sistrum*); sandále s tromi koženými remienkami výsadou faraóna; kňazi: holohlaví, s odstráneným obočím (očisťovací rituál); oblečenie iba z bieleho ľanu; kňaz predčitateľ: šerpa šikmo cez prsia; vyšší kňaz: obohatenie odevu o kožu levharta s výraznými škvrnami, biele sandále; vezír (najvyšší úradník): dlhá tunika a *pektorál* s obrazom bohyně *Maat*; pisár spolu s kňazom predstaviteľ inteligencie; biely odev symbolizoval „čistú“ duševnú prácu; základným ženským odevom (lína *lotosového kvetu*) bol *kalasiris* z jemného plátna, úzky, aby nedovoľoval väčšie kroky; dĺžka klarisis výraz postavenia: pracujúce ženy s krátkym *kalasiris* do poloviny lýtok, vznešené Egyptanky po členky; horný okraj zakrýval ňadrá alebo siahal pod ne; na ramenách *kalasiris* upevnený širokými ramienkami; erotický podtext vnímaný iba u *bedernej* rúšky profesionálnych tanečníc, ktorú niekedy nahradil iba úzky pásik zakrývajúci podbrušok; postupom času v Novej ríši v prepychovejšom niekoľkovrstvovom prevedení; úprava hlavy: kráľovská *koruna* v tvare štylizovanej kobry: *ureus* (nosená tak faraónom ako jeho manželkou; pozri *klaft*); jednoduchý účes z krátkych vlasov a vyholená tvár: obyčajný ľud; vznešená vrstva: *parochňa* (faraón nosil aj umelú bradu priväzovanú remienkami), na parochni niekedy pri slávnostných príležitostiach pripevnená kužeľová vosková nádobka napustená vonným olejom; ako sa nádobka zohrievala, vosk sa rozpúšťal a uvoľňoval vonné oleje; *šperk* aj vo funkcii *amuletu*: *skarabeus* (pozri *skarabeus srdcový*); vyššia trieda nosila aj šperk z podoby goliera, vytvoreného z viacerých radov farebných korálikov; dôležité miesto v móde malo líčenie; *hena* sa používala na farbenie vlasov a chodidiel, z rozdrveného čierneho galenitu sa vyrábalo farbivo, ktorým sa líčili oči: čierne linky okolo očí sa preťahovali až k ušiam a boli spájané s obradnou čistotou; preto sa líčili aj kňazi; pozri *paleta*, *kohlos*, *pštrošie perá* (Baleka), *klaft*

Mezopotámia

Baleka: *píniová šuška* ako symbol plodnosti a milosti božstiev zobrazovaná na oblečení *asýrsko-babylonských* kňazov; zatiaľ čo *Sumeri* charakteristickí oholenými bradami a vyholenými hlavami, *Akkadi* nosili dlhé vlasy aj fúzy, symbolizujúce silu a charakterizujúce všeobecne bohov (porovnaj nepravé fúzy nosené egyptskými kráľmi aj kráľovkami); asýrski panovníci nosili *tiaru*

Grécka antika

Skarlantová: nezosiňvaný, skladaný odev; *dórske* obdobie: *vlna*; odev jednotného strihu pre mužov aj ženy, hoci sa odlišne nazýval: prevažne ženské *peplum* (pás látky ovitý okolo tela a zopnutý sponou na ramene) a prevažne mužský *chiton* (dva obdĺžniky zopnuté na ramenách, podviazané v páse); vrchný odev/plášť tvorila krátka mužská *chlamyda/chlamis* (mladí muži, vojaci) a *himation*, plášť žien a starších a vážených mužov; univerzálnou obuvou boli kožené sandále, upevňované k nohám koženými remienkami, omotanými okolo členkov, niekedy šnurované až do výšky lýtok (jazdec na koni, cestujúci); *koturn*: topánky na vysokej podošve a jednotného tvaru pre ľavú aj pravú nohu, nosili najmä herci; muži nosili zarastenú bradu zastrihnutú do oblúka alebo do špice; neupravené vlasy výrazom smútku; účes mužov bol krátky, sledoval tvar hlavy, nad čelom zvlhnutý, ozdobený úzkou stuhou (pozri *stefanos*) alebo kovovou obrúčkou; hlavu víťazov zdobil *vavrínový* veniec; ženský účes: krátke vlasy pre otrokyne, dlhé vlasy slobodných žien s pútcom uprostred, vyčesané do „gréckeho uzla“, v rôznych variantoch, s rôznymi doplnkami: obrúčky, sieťky; líčenie: červené farbivo z volského jazyka, *bieloba olovnatá* na pleť; v čase mieru muži s ozdobnými obrúčkami vo vlasoch, spony na odevu alebo opasku; vážení muži nosili aj pečatný

prsteň; ženský šperk: *náramky* na zápästí, vysoko nad laktom, nad členkom; náramky a prstene v tvare *hadov* a *špirál*; *náušnice* v tvare krúžkov, niekedy s *amuletmí* (figúrky zvierat); pozri *antický odev*

Rímska antika

preberá grécky štýl odievania, prispôsobuje ho svojim potrebám a označuje ho latinskými názvami; spoločným spodným oblečením pre obidve pohlavia bola *tunika* na ramenách zošitá, odvodená z gréckeho *chitónu*; farba a neskoršie aj materiál odznakom postavenia (červený lem - senátor, zlatá výšivka - imperátor; pozri *tunica palmata*); ženská tunika v dĺžke po členky, nosená doma > *tunica intima*; z gréckeho *himationu* odvodená *tóga*, vrchný odev nosený iba slobodnými občanmi rímskeho impéria (nie otrokmi, cudzincami, vyhnancami); krása tógy pozostávala zo záhybov, ktoré v bohatom patricijskom dome mal na starosti *vestiplicus*; farba odrazom postavenia: farba vlny pre bežné nosenie, nachový lem (vyšší úradník), *purpurový* lem (senátor), biela tóga: slávnostná (pozri *toga candida*); mladými mužmi ako vrchný odev nosená cez tuniku *lacerna* v podobe krátkeho plášt'a (odvodená z gréckej *chlamydy*); hlavným oblečením vznešených Rimaniek bola po bokoch zošitá a v páse previazaná *stola* (zakázaná *hetéram*), vrchným odevom žien bola nezošívaná *palla* odvodená z gréckeho spodného odevu - *pepla*; na tvarovanie postavy používané pásy látok alebo jemnej kože - *mamillare*; pri líčení okrem farebných líčidiel používaný aj zlatý prášok (napr. na vlasy); biele líčidlo na tvári symbolom vznešených žien, rovnako ako svetlé vlasy v čase rímskeho cisárstva (používané parochne z vlasov germánskych otrokyní); pozri *prsteň* (Baleka)

Byzancia

móda nadväzuje na antickú tradíciu, ale odráža aj zásady kresťanskej morálky; odev zahaľuje postavu v niekoľkých vrstvách a zakrýva prirodzené telesné tvary; *dalmatika* pre obidve pohlavia, s dlhými rukávmi; pre obyčajný ľud po kolená, pre vznešenú vrstvu po členky; ženská dalmatika z viacerých vrstiev, spodná s úzkymi, ďalšia s rozšírenými rukávmi; dlhá dalmatika dnes súčasťou *ornátu* pod názvom *alba*; rímska *tóga* sa zmenila na plášť zopnutý na pravom rameni sponou, splývajúci po členky; plášť sa stal výrazom spoločenského postavenia, ktoré zvyrazňoval ešte *tablion*; z rímskej módy nešitých obdĺžnikov, nariasených, ovinutých okolo tela alebo zopnutý na ramene odvodený vojenský plášť *sagum*

Veľkomoravská ríša

základom odevu *rubáš*, variant rímskej *tuniky*, spoločný pre obidve pohlavia; jednoduchý plátenný odev, neskoršie iba košeľ; tvarovo zhodný pre mužov aj ženy, líšil sa iba dĺžkou: mužský rubáš krátky po kolená previazaný v páse; ženský po členky, previazaný textilným alebo koženým opaskom; cez rubáš obliekaný majetnejšími ľuďmi kabát (vrchný, vpredu otvorený odev); *slovanské* kabáty s dlhými rukávmi, otvorené do pása, zapínané na niekoľko gombíkov; kabátce majetnejších podšívane kožušinou, prepásané koženým opaskom s kovovými ozdobami; typickým mužským odevom boli *nohavice* (pôvodne jednotlivé kusy osobitne pre každú nohu, zasúvané do číziem); plášť tvoril pás tkaniny, do ktorého sa halila celá postava, neskoršie u vznešených vrstiev plášť so sponou na ramene a podšívajú kožušinou; ženský plášť zopnutý na prsiach sponou; najjednoduchšou obuvou mužov aj žien boli *krpce* zhotovené z jedného dielu kože, pripevnené pomocou prevlečených remienkov; najtypickejším *šperkom* boli guľovité *gombíky* a *náušnice* rozmanitých tvarov svedčiace o vyspelých *kovotepeckých* technikách (*filigrán*, *granulácia*)

Kelti a Germáni

kožušina ako odevný materiál, súčasťou mužského odevu *nohavice*, ktoré chránili nohy pred odreninami počas dlhej jazdy v sedle; pôvodne kožené návleky na každú nohu osobitne, neskoršie z látky

Dáci/Góti

nosili dlhšie vlasy a pestovali si brady; nosili košele siahajúce po nohavice alebo po kolená; v páse nosili remeň, plášť si na ramene upevňovali sponou; obliekali sa do veľkých ovčích kožucho; ženský odev pozostával z košele s krátkymi rukávmi a šatky viazanej pod uzlom vlasov; čiapky boli vyhradené iba pre vládnucu vrstvu

Románsky sloh

základné rozčlenenie na odev cirkevný a svetský; cirkevný odev (pozri *ornát*) sa v priebehu stáročí menil nebadane; svetský odev rozvíjaný na základe kmeňových a národných tradícií aj pod

vplyvom antickej kultúry; centrom odevnej kultúry *kláštor*, centrá nielen viery, ale aj vzdelanosti a umenia; *nohavice* ešte stále v podobe návlekov na každú nohu osobitne, už aj z textilu, základná odlišnosť mužskej a ženskej módy; *tunika* základným odevom mužov aj žien; s dlhými rukávmi, dĺžka tuniky odrazom spoločenského postavenia; dlhá tunika vážených mužov, svätcov, mučeníkov, anjelov; na základnú tuniku šľachta obliekala ešte druhú vrchnú, odlišnú materiálom (*brokát* pretkávaný zlatom, striebrom dostupný iba najvyšším svetským a cirkevným hodnostárom); rovnako aj farebnosť odraz spoločenského rebríčka (*purpur* a *šarlát* pre vyššie vrstvy); výzdoba tuniky sústredená na ozdobný lem na rukávoch a okraji tuniky (najluxusnejšie prevedenie z našívaných perál, *drahých kameňov* a platničiek z drahých kovov); ozdobný lem okrem dekoratívnej funkcie plnil aj praktickú úlohu spevňovania odevu na exponovaných miestach; ženská tunika z dvoch vrstiev, vrchná o niečo kratšia, tvarom zhodná so spodnou; rukávy vrchnej tuniky zvonovito rozšírené, na okrajoch s pásovým ornamentom; z antiky preberaný plášť v podobe obdĺžnika, najčastejšie prehodený cez ramená a zopnutý sponou; jeho dĺžka sa riadila dĺžkou tuniky a spoločenským postavením; ženský plášť bez rukávov zopnutý sponou zahaloval celú postavu, podľa potreby aj hlavu; typickým oblekom pustovníkov pláštenka bez rukávov - *pelerína*; ženský účes: dlhé, voľne rozpustené vlasy mladých dievčat alebo zapletené do vrkočov; vlasy zdobené obrúčkami zakončenými dekoratívnym ornamentom; vydaté ženy hlavu zakrytú plátenným rúškom alebo jemným závojom, pridržiavaným obrúčkou; *náhrdelníky* z *filigránových* dutých guliek (porovnaj *granulácia*) aj z opracovaných drahých kameňov; materiálom aj *jantár*, ktorý plnil okrem *šperku* aj funkciu *magickú* (chránil pred nešťastím a chorobami)

Gotika

Slovenský maliar z 1. tretiny 16.storočia: Bičovanie Krista (1527)

odev vychádza z rovnakého dobového ideálu krásy ako *architektúra*: zámerne štylizuje telo, zdôrazňuje vertikálnu líniu, podporuje dojem štíhlosti a vznešenosti (obdobou *lomeného oblúka* gotickej klenby špicaté, pretiahnuté *klobúky*, rukávy a topánky); obdobie gotickej módy časovo rozsiahle, s rôznymi lokálnymi odlišnosťami; v 13.storočí rytiersky stav obohacuje odev o orientálne prvky (*križiacke výpravy* do Orientu); rozvoj dvorskej módy ovplyvnený *heraldikou* s jej farebnou symbolikou; gotický odev opúšťa románsky košeľový strih, je tvarovaný na telo > zložitý strih vyžadoval špecializovaného remeselníka - *krájača* > *krajčira* a jeho práca sa z domáceho prostredia postupne presunula do dielne krajčírskeho *cechu*; nová móda rozvíjaná najprv výlučne v prostredí šľachty; rukávy vrchného odevu zakončené ozdobnými cípmi, dlhými často po zem; okraje rukávov tiež vykrúžené, podložené materiálom inej farby; plášť na prsiach zopnutý sponou; cenným doplnkom odevu bol opasok, podľa možnosti kožený s kovovými tepanými terčíkmi, *emailovými* ozdobami alebo *polodrahokamami*; módné kovové gombíky, kovové spony, *diadémy*;

mužský odev: priliehavé *nohavice* doplnované stále užšou *sukňou*, spájanou šnurovaním alebo gombíkmi; plášť rôznej dĺžky, materiálu a výzdoby, pre majetnejšie vrstvy podšitý kožušinou (vzácné boli kuna a sobol'), pre panovníka a jeho rodinu ozdobený *hermelínom*

ženský odev: postava zahalená od hlavy po pätu, cez úzky základný odev obliekaná sukňa: 14.st.: pasová línia znížená na boky (štylizovaná línia S); symbolom ženskej krásy dlhé vlasy, osobitne cenené svetlé („zlaté“) vlasy; nezakryté, voľne rozpustené, skučeravené pomocou horúcich železok alebo zapletané do vrkočov iba slobodné dievčatá; vydaté ženy vlasy zakryté „zavinutím“ (český termín) > pozostatok v dnešnom *ľudovom odeve*; ženy z ľudu zavinutie v podobe rúška z hrubšieho plátna, bohatšie ženy z jemnej tkaniny s výšivkou a nabieraním na okrajoch; niekedy rúšku doplnal podvínok (český termín) zakrývajúci aj hrdlo; v 14.st. ako pokrývka ženskej hlavy aj čepiec, nazývaný aj „česká kukla“; ženy feudálov: závoje s dĺžkou podľa hierarchie na panovníckom dvore;

mužská móda mešťanov a rytierov v *štýle móda mi-parti* s rôznofarebnými nohavicami, kabátom, ktorý sa postupne skracoval po pás; vrchným reprezentačným odevom bol plášť rôznej dĺžky, materiálu a výzdoby, pre majetnejšie vrstvy podšitý kožušinou (vzácné boli kuna a sobol'), pre panovníka a jeho rodinu ozdobený *hermelínom*; väčšinou sa plášť v 15.st. skrátil a prepásaním vytváral bohaté záhyby; úzka, špicatá, zahnutá obuv (znak spoločenského postavenia: vyššia šľachta: dĺžka na dve a pol chodidlá, mešťania: predĺženie o jedno chodidlo, ľud predĺženie o polovinu stopy; na ochranu drahej obuvi z kože a zamatu používané pantofle so silnou drevenou podošvou a upevňované koženými remienkami;

odev vzdelancov: univerzitní učitelia: voľný plášť tmavej farby s rukávmi (pozri *talár*); študenti: prepásaná sukňa, priliehavé nohavice a kukla, ktorá kryla ramená, príp. aj hlavu; na opasku zavesená malá kožená brašna určená pre kalamár a brko na písanie

móda panovníckeho dvora (módny trend udával burgundský dvor): štylizácia figúry, farebné kombinácie, zložitý strih, drahé materiály najmä *hodváb* (*atlas*, *brokát*, *damašek*, *aksamiet*); zdobenie drahocenných tkanín votkávanými alebo vyšívanými vzormi (pozri *krumplovanie*, *zlatohlav*); vysoké rohaté čepce, kužeľovitý *hennin*; módne vysoké čelo dopĺňajúce vysoký čepiec zaistovalo vytrhávanie vlasov po trojuholníček nad čelom; ženský odev *robe* zvyčajne a štylizoval tvary tela, posunul pas hore a sukňu pretiahol do vlečky; skrátený živôtik s hlbokým výstrihom vo tvare V, prsia zakryté ozdobným pásom („prsníkom“/český termín); *šperk* tvorili zvončeky, hrkálky okolo pásu, rukávov a niekedy aj výstrihu (ich nosenie postupne zakázané, naďalej nosené iba šľachtou); pozri *zvon*

Renesancia

uvoľnenie odevu, dôraz na prirodzené telesné proporcie; odlišovanie odevov v rôznych krajinách: Nemecko - zdobnosť, Španielsko - dvorská móda, ceremoniálny odev, ktorý sa rozšíril do celej Európy (napr. *okružie* prežíva v Holandsku až do 17.st., španielske rezídua v *ľudovom odeve*)

talianska renesancia: mužský odev: krátky vypasovaný kabát a priliehavé nohavice; novým typom oblečenia *giornea* určená na denné nosenie; košeľa ako spodný odev sa stáva viditeľnou vo výstrihu šiat a kabátov, cez početné otvory v rukávoch (pozri *deravá móda*) a cez šnurovanie; golier košele sa postupne mení v *okružie*; krátke aj dlhé plášte s ozdobnými zvonovitými rukávmi, širokými goliermi (často zdobenými kožušinou), farebne pestré; pokrývku hlavy tvorí baret v najrôznejších variantoch; pozri *bolzo*

ženská móda: prvý raz oddelený živôtik od sukne; pás opäť na svojom prirodzenom mieste; široká sukňa s pravidelnými záhybmi z tuhých materiálov (hodvábny *atlas*, *brokát* s našívanými perlami a drahými kameňmi); najjednoduchší odev talianskej renesancie predstavovali v 15.st. (pozri *quattrocento*) ženské šaty *gamurra* s tesným živôtikom, pomerne dlhými rukávmi uvoľnenými šnurovaním, pripevnené k celku šnurami alebo stuhami; pozri *cotta*

francúzska renesancia: obdobie vlády Františka I.; móda materiálmi aj strihom blízka talianskej móde (oneskorená vďaka prežívajúcemu burgundskému gotickému štýlu obliekania); typickou ozdobou vodorovná obrúčka alebo páska na čele: *ferronière* (pozri *páska čelná*); kurióznym módnym doplnkom tzv. „*blšia kožušinka*“

španielska renesancia: prísny ceremoniálny odev podliehajúci dvorskej etikete v časoch vlády Karola V. a Filipa II.; vyumelkovaný, neprirodzený, nákladný > snaha o reprezentatívnosť; mužský odev množstvom vypchávkov štylizoval postavu v hornej polovine do tvaru kužela; úzky pás vybíhal do špica a vytváral tzv. *husie bruchó*; vypasovaný kabátec s postaveným golierom a vypchávkami na ramenách pripomínal brnenie; vypchané nohavice do poloviny stehien, maximálne po kolená, guľového alebo hruškovitého tvaru, väčšinou dvojité (vrchné nezošité diely prvej vrstvy umožňovali presvitanie farebne odlišnej spodnej vrstvy; vypchaný rázpork; k nohaviciam pripevnené farebné pletené pančuchy (pôvodne na dvoch ihliciach, od 1589 na mechanickom stave; konštruktér Angličan William Lee); najcennejšie hodvábné pančuchy predstavovali kráľovský dar; topánky na nízkom podpätku s mierne zaobleným špicom („kačací zobák“); ženský odev štylizoval postavu *korzetom* do úzkeho pásu; kužeľovitá sukňa s výstužou nazývaná *verdugo*; výrazným prvkom oblečenia stále sa zväčšujúce *okružie*, ktoré sa nakoniec oddelilo od košele a stalo sa samostatnou časťou odevu; pozri *pelerína*, *baret*, *boemio*, *muška*

A. Altdorfer: Sv. Florián odchádza z kláštora (1530)

A. Altdorfer: Portrét ženy (1525-1530)

Barok

všeobecné uvoľnenie odevu, väčšia pohodlnosť, inšpirácia oblečením vojakov tridsaťročnej vojny: kavalírov/gavalierov

oblek gavalierov: štýl „nedbanlivej elegancie“, zdôrazňujúci prirodzený pôvab a osobitosť obleku; plášť bez rukávov iba po kolená s možnosťou aranžovania; široký mäkký klobúk „*respondent*“, široký okraj zdobený perím, kožušinou (oblúbený líščí chvost); *kabátec* opäť predĺžený, zapínaný na gombíky, so šerpou cez prsia (symbolizovala v časoch, kedy neexistovali uniformy, vojenský stav); manžety a golier košele s čípkami; *nohavice* široké s dĺžkou po kolená, zasunuté do kožených čižiem; čižmy kornútkovo rozšírené v hornej časti, s mäkkou preloženou manžetou; čižmy s ostrohami, ktoré nosené aj vtedy, keď nesedeli na koni

móda francúzskeho dvora Ľudovíta XIV: výsostne reprezentačný sloh, symbol životného štýlu, nástroj premyslenej štátnej politiky s cieľom podmaniť si módou a vkusom Európu a cez módu ovládnuť aj hospodárstvo francúzskych susedov a protivníkov (zásady ministra Colberta); k propagácii prvý raz používané drevené *bábky* - *manekýnky*

mužský odev: drahý materiál (*brokát*, *atlas*, *zamat*, výšivky, *krumplovanie*), ozdobné *porty*, šerpy, lemy, čipky, stuhy; ustálil sa klasický mužský odev: *sako*, *nohavice*, vesta, košeľa; kabátec tesne priliehajúci k telu, rozšírený od pásu dole takmer ku kolenám; rukávy s vysokými manžetami; zapínanie na kovové gombíky, predné diely kabáta zdobené prestrihnutými vreckami; zadný diel s rázporkom (možnosť pohodlnej jazdy na koni) > barokový kabátec predznamenáva všetky dôležité rysy moderného *saka*; vesta sledovala tvar kabáta, dĺžku aj materiál; priliehavá, zapínaná na rad gombíkov, dlhá ku kolenám, doma s funkciou domáceho odevu; košeľa so širokými

rukávami, manžety s množstvom čipiek; čipky pod krkom nazývané *jabó* alebo *fiží*; nohavice *culotte* opäť zúžené, tesne pod kolená dávali vyniknúť lýtkam v hodvábnych pančuchách a s viditeľnými podväzkami, ktoré pozostávali z pentlí zakončených *kokardami* a strapcami; podväzovali nohavice a pridržovali pančuchy; *parochňa* z dlhých vlasov s lokňami na ramená; trojrohý *klobúk* viac ozdobným ako funkčným doplnkom (drahoccenná a napudrovaná parochňa bránila jeho používaniu, preto nosený pod pazuchou)

ženský odev: rovnaká záľuba v honosnosti, mohutných a objemných tvaroch > široké *sukne* vystužené množstvom spodničiek, neskoršie s rozstrihnutým predným dielom, efektne naaranžovaným do bokov > kontrast so spodnou sukňou inej farby; zlaté a strieborné prámy/obruby (čes. prýmky) lemujúce okraje, čipky v radoch nad sebou, výšivky; živôtik stužený kosticami *korzetu*; módna silueta vyžadovala vysoko vyšnurované prsia a štíhly pás kontrastujúci s mohutnou sukňou; nepohodlný spoločenský odev v domácom prostredí vystriedaný *neglizé*; dekolťáž odkrývala stále väčšiu časť hrdla, rukávy skrátené (koncom 17.st. odkrývali celé predlaktie), podviazané nad lakťom hodvábnymi alebo zamatovými stuhami, zdobené radmi čipiek; vrchným odevom do nečasu bol široký zamatový plášť, v zime podšívajú kožušinou; *šperk*: šnúry perál (hrdlo, účes), mohutné prstene na ukazováčiku, nosené aj cez rukavice, chápané tiež ako módnym doplnok; vejár v podobe terča upevneného na rukoviatke, so zrkadielkom uprostred, maľované, lemované pštrosím a rajčím perím; čipkové vreckovky, hodinky zavesené na retiazke; pozri *Louis Quatorce/grande style*

meštiansky odev:

rovnaký strih a skladba ako šľachtický odev; skromnejší, pohodlnejšieho tvaru, odlišovaný materiálom a zdobnosťou podľa sociálneho postavenia; meštianky: sukne z rôznych druhov vlnených látok zdobených obrubami, lemy, príp. čipkami; mohutná sukňa tvarovaná spodničkami, z ktorých niektoré slúžili v lete aj ako pracovný odev; neodmysliteľnou súčasťou oblečenia bola zástera s praktickou aj ozdobnou funkciou (čipky, výšivky, rôzna farebnosť a vzory); vrchným odevom meštianok bol plášť podšívajú kožušinou (sobol, kuna), pre chudobnejších podšitý ovčou kožušinou, na vidieku používaný „zaodievací ručník“, rozmerný obdĺžnik zloženej tkaniny nosený cez ruku (od toho názov); obuv pre bohatšie vrstvy z *karmazínu*, pre chudobnejšie z koziny

Rokoko

móda výrazom životného štýlu aristokracie; odev sa stáva umeleckým dielom plným pôvabných až *bizardných* detailov; vznik prvého módného časopisu: „*Galérie des modes*“ (Paríž 1775)

ženská móda: hlavným rysom nákladnosť a nádhera; najvýraznejšou časťou odevu objemná viacvrstvá *sukňa*: *krinolína* s množstvom čipiek a ozdôb, s konštrukciou (*panierom*); kruhový a neskoršie oválny pôdorys, variant so dvíhaním a naberaním hornej sukne (*à la polonaise*); živôtik s kosticovým *korzetom* tvaroval telo do „osieho pásu“, oválneho alebo štvorcového výstrihu, ktorý zakrývala čipková *pelerínka* alebo trojrohá šatka; rukávy odkrývali pažu po lakeť, kde rukáv končil čipkovými volánmi; biela *parochňa* veľkých rozmerov aj výšky, vystužená zložitou konštrukciou, zdobená pštrosím a rajčím perím, čipkami, umelými kvetinami, šnúrami perál, ozdobnými ihlicami

pánsky odev: rovnaká zdobnosť a nádhera materiálov; košeľa zdobená čipkami na všetkých viditeľných miestach, pod krkom *jabot/fiží*; vesta priliehavá, bez rukávov od pásu mierne rozšírená, zapínaná po celej dĺžke na gombíky; kabátec priliehavý, od pásu dole rozšírený a v spodných partiách vystužený voskovým plátnom alebo kosticami; nohavice *cullote* po kolená, priliehavé, doplnené bielymi hodvábnymi pančuchami; nízke topánky zapínané prackou (podľa možnosti striebornou, zlatou alebo zdobenou drahými kameňmi); *parochňa* z dlhých vlasov na bokoch s roličkami a na temene s pentľou, zakončená lokňami alebo vrkočom (pozri *sloh copový*)

Francúzska buržoázna revolúcia (1789) a móda Direktória (do 1804)

symbolom *kokarda* zo stužiek farby revolúcie (modrá, biela, červená); francúzsky národný oblek ako symbol porážky šľachty: dlhé pláténé nohavice (*sancullotes* - radikálni prívrženci revolúcie z radov bedárov - v preklade „bez nohavíc – *culottes*“), krátka vesta, červená *frygická čiapka* galejníkov; odev sa neujal, ďalší návrh Louis David vychádzajúci z *antiky* (> výraz obdivu k rímskej republike); v mužskej móde sa ani tento návrh neujal, ale bol prijatý ženskou módou;

ženská móda: ľahké materiály dovážané z Orientu, Indie (*kašmír, mušelín*), ďalej *batist*, priesvitný tyl; základom boli šaty košeľového strihu *chemise*, inšpirované gréckym *chitónom* a rímskou *tunikou*; vysoko položený pás, (šaty pod prsiami previazané stuhou), veľký výstrih a krátke rukávy; topánky v štýle antických sandálov pripevnené striebornými alebo zlatými remienkami; napriek zdravému uvoľneniu šiat, móda sa ukázala pre podnebie strednej Európy ako nezdravo ľahká (> tzv. mušelínová choroba žien - zápaly vaječníkov)

mužský odev: civilizmus, racionálnosť, praktickosť; základ tvorí *frakový kabát* priliehavého tvaru, vzadu predĺžený do kroviek v dĺžke ku kolenám, pôvodne nosený dôstojníkmi, prevzatý aj mešťanmi; frak oživený hodvábnou alebo zamatovou vestou a bielou viazankou v tvare širokej šatky obtáčanej a zložito viazanej okolo krku a vysokého goliera košeľe; doplnený *cyldrom* a paličkou; teplý vrchný odev, predstavoval pôvodom anglický jazdecký plášť *redingot*, *kabát* priliehavý v páse, s výraznými klopami, v zadnom dieli s dlhým rázporkom umožňujúcim pohodlnú jazdu na koni a plášť do zimy a nečasu *carrik* s poschodovými goliermi (niekedy golier prechádzal až do pláštenky cez ramená)

Cisárstvo - empír (1804-1815)

predným cisárskym módnym návrhárom Jean Hippolyte Leroy (jeho dielňa módnym *salónom* aj manufaktúrou); posledný dvorský štýl

ženský odev: hladká silueta, drahé materiály (indický mušelín, belgické čipky, turínsky hodváb, *kašmír*); postupné oteplenie odevu po zákaze dovozu drahých mušelínových látok z Indie, ktoré svojimi cenami ohrozovali štátnu pokladňu (> *kašmír* vyrábaný vo Francúzsku); výstrihy šiat (pozri *chemise*) zdobené dlhým šálom z kožušiny alebo pštosie perá *boa*; jednoduchý strih šiat vyžadoval bohaté *šperky*

odev maršalov a ministrov: nepodliehali povinnosti nosiť uniformu; *frakový kabát* z drahých materiálov a zamatu zdobený šerpou, zlatými a striebornými výšivkami; vojenská silueta prostredníctvom vypchávok ramien; vysoký stojáčikový golier, hrdlo ovinuté mohutnou bielou viazankou do podoby nákrčníku > vojenské držanie tela

móda mešťanov: praktická a elegantná, s dôrazom na kvalitu materiálu najmä vlnených látok; *frakový kabát* tmavšej farby, postupné opúšťanie nohavíc po kolená, v bežnom živote dlhé nohavice *pantalóny*, tesne obopínajúce nohu, svetlej farby v kontraste k tmavému fraku; nohavice zasunované do číziem („wellingtoniek“ podľa anglického generála Wellingtona bojujúceho proti *Napoleonovi Bonapartovi*) alebo nosené nízke topánky; doplnkom odevu nízky *cylinder* a palička

ženská móda: celkové oteplenie módy nielen zákazom dovozu mušelínov a batistu ale aj zavedením dlhých rukávov; výstrihy iba vo večerných spoločenských toaletách, krk zakrývaný kanýrmi a golierikmi; šaty stále so dvíhnutou líniou pásu ale s novou kužeľovitou siluetou; šaty doplnené vrchným *kabátikom* „*a la Spenzer*“; účes vo tvare antického uzla doplnený čepcom, neskoršie *kukaňovitým klobúkom* (český termín; slovenský variant klonka?) ako stavovským odznakom a prostriedkom reprezentácie

Reštaurácia (1815-20)

posledný pokus o obnovenie aristokratickej módy v časoch vlády Ľudovíta XVIII.; v tom čase Georgom Bryan Brummelom (tvorca vybranej štýlu módy princa Waleského) vytvorený premyslený štýl pánskej módy typu elegána - *dandy*: čierna farba vyhlásená za farbu elegancie > čierny *frak* a pánsky oblek symbolom slávnostných spoločenských udalostí

Biedermeier a romantizmus

obdobie priemyselnej revolúcie, ktorá priniesla zlepšenie a zrýchlenie dopravy > vytvorenie jednotného svetového trhu > postupné zjednotenie módy; centrom spoločenského diania Viedeň, najsilnejšou triedou buržoázia; biedermeier niekedy nazývaný meštianskym empírom; životný štýl buržoázie určil charakter módy: žena reprezentovala postavenie muža a táto reprezentácia sa nediala v módných aristokratických salónoch ale na mestských korzách, obchodných pasážach, kaviarňach; > centrom pozornosti vychádzkový odev;

ženský odev: dobovým ideálom romantickej doby bola krehkosť a jemnosť ženy > útlý pás a ženská silueta z čelného pohľadu do X; štíhly pás mal za následok opätovné zavedenie *korzetu* (opusteného módou Direktória); tesný živôtik s veľkým výstrihom odhaľujúcim aj časť ramien s

novým typom šperku: *medailónom* na zamatovej stužke; oživenie symboliky farieb, biela farba = nevinnosť > počiatok tradície bielych svadobných šiat; výstrihy šiat lemované širokými goliermi prekryvujúcimi aj časť rukávov; nízko posadené rukávy veľkého objemu, bohato nabierané („šunkové, balónové, pagodové rukávy“); úzky pás vyvážený širokou zvonovitou sukňou s výstužou zo všívaných kostíc, podopretou aj radom spodničiek; nariasenie do hustých záhybov; obľúbené materiály: hodváb (*taft, moaré, atlas*); letné modely: *lion, perkál, mušelin, batist, tyl*; obľúbený vzor: káro, pásik, kvetinový vzor; zložitý ženský účes podopretý veľkým ozdobným hrebeňom, dlhé vlasy vyčesané vysoko na temeno, pramene vlasov (aj príčesky) v zložitých kompozíciách spolu so stuhami, kvetinami; najjednoduchší účes rozdelený pútkom uprostred hlavy, tvár orámovaná lokňami, ktoré boli vypreparované pomádou; *kukaňovité klobúky* chránili zložitý účes; klobúk sa uviazoval pod bradu a na okrajoch bol lemovaný čipkami a kvetinami; čepce z hodvábu, tylu, čipiek a pentlí nosené meštiankami; dedinské a chudobnejšie ženy nosili šatku; kult alabastrovej pleti vyžadoval slnečník, nevyhnutným doplnkom rukavičky v lete čipkové, háčkované s voľnými koncami prstov; romantická móda objemných sukni neumožňovala vrchný kabát > praktickým doplnkom mohutný rukávnik a *pelerína* rôznej dĺžky: krátka *mantila* s prekríženými cípmi vpredu a upevnená v páse; dlhá pláštenka zahŕňajúca často celé šaty; drobné topánky, v zime šnurovacie, zvyčajne biele pančuchy

mužský odev: *frakový kabát* najrozšírenejším spoločenským oblekom; farebný (romantická farba rastlín: šafran, klinček, šalvia, záružlie); doplnkom fraku priliehavé, vypnuté svetlejšie *pantalóny*; farebná vesta so šalovým golierom (efektné materiály: *atlas, moaré, satén*); bielu košeľu s vysokým stojačikom dopĺňovala komplikovane viazaná *viazanka* väčšinou bielej farby; ako vrchný odev naďalej slúžili vypasovaný kabát *redingot*, plášť *carrik* a *havelok*; doplnkom odevu bol vysoký *cylinder*; tváre mužov orámované dlhými bokombradami, nad vyholenou bradou dlhé fúzy; revolučne ladení občania, revolucionári ako svoju uniformu nosili vypasovaný čierny kabát s dvoma radmi gombíkov spojenými šnúrami: *čamaru*; revolučným odznakom boli aj *kokardy*

„Druhé rokoko“ (1850-70)

po porážke revolučných síl z roku 1848, obdobie politického útlaku ale aj rozmachu techniky, priemyslu a meštianskej triedy, ktorá sa v odievaní inšpirovala minulosťou: *rokokom* (pozri *historizmus*) > návrat k rokokovej *krinoline* vysvetľovaný aj v súvislosti so Svetovou výstavou v Londýne 1851, ktorej symbolom sa stal Crystal Palace, ktorý svojou kupolou pripomínal krinolínu; krinolína predznamenaná však *biedermeierovskými* sukňami; rokoková podporná konštrukcia nahradená obručami z ľahkého oceľového drôtu, ktoré boli háčikmi upevnené k sukni; kontrastom k sukni je tesný živôtik s dlhými rukávami a *korzetom*, avšak bez rokokovej dekoltáže, ktorá tentoraz určená iba plesovým toaletám, rovnako ako krátke rukávy; krátky kabátik siahal iba pod pás; vrchným odevom *pelerína* rôznej dĺžky; obľúbený materiál: *taft, moaré, grenadín, tyl, organín, tarlatán, ponžé*; účes sa rokokovou módou parochní a vysokých účesov neinspiroval; uprednostňovala sa tzv. „malá hlava“: účes sledoval obrys hlavy, vlasy rozdelené uprostred putcom, hladko sčesané do uzla na tyle alebo upravené do vrkočov, ktoré obťáčali hlavu vo forme venčeka; rovnako menšie boli aj čepce, sledujúce tvar hlavy, hodvábné, batistové, čipkové s lemom a drobno skladanými stuhami; pozri *bižutéria*

móda francúzskeho cisárskeho dvora: vláda Napoleona III. a cisárovnjej Eugénie; francúzsky panovnícky dvor určoval módu urodzených a bohatých; prevládajúcou farbou dámskych toalet bola biela > podľa toho nazývaný cisársky „biely dvor“; určujúcim materiálom lyonský hodváb; významnou postavou dvorský módny návrhár Charles Frederic Worth, zakladateľ *haute couture* - luxusnej špičkovej módnej tvorby, ktorý otvoril 1858 prvý modelový a zákazkový dom v Paríži na Rue la Paix; > móda vystúpila z anonymity, kritériom módnosti začínal byť módny tvorca, jeho meno a značka firmy; revolučnú zmenu pripravil vynález šijacieho stroja, ktorý rýchlo a lacno vyrábala odevy na konfekciu; ďalším rysom obdobia druhého rokoka bolo využívanie imitácie prírodných materiálov (korytnačina > celuloïdom, sklo > brilianty, *bižutéria*, pozri *strass*) > úpadok *umeleckých remesiel* v posledných dekádach 19.st. > hnutie za obrodu umeleckých remesiel koncom 19.a zač. 20.st. (pozri *craf-spirit*)

Obdobie 1870-90

obdobie po pádu francúzskej monarchie ako dôsledok prusko-francúzskej vojny 1870-71 > Tretia svetová výstava vo Viedni 1873 prináša nový prvok do ženskej módy: *turnýru*, podložku z konského vlása v zadnej časti *sukne*, umožňujúcu bohaté a zložité aranžovanie látky; tvar *sukne* sa niekoľko raz premenil, šaty sa začali šiť ako dvojdielne komplety z uzatvoreného kabátika a

dvojitej nariasenej sukne, ktorá bola ozdobená bohatými čípkami, stuhami; novinkou bolo v 2.pol.19.st. módne navrhovanie spodnej bielizne

mužská móda: bez módnych zvrátov, vývoj smerom k menšej formálnosti; *frak* sa od poloviny 19.st. stáva nie bežným vychádzkovým, ale výsostne spoločenským odevom; pre dennú spoločenskú príležitosť užívaný *žaket* pozostávajúci z čierneho voľnejšieho *kabáta*, čiernosivých pásikavých nohavíc a vesty; koncom 80.rokov sa objavuje spoločenský oblek: *smoking*, pozostávajúci zo *saka* voľnejšieho strihu s dvoj alebo jednoradovým zapínaním, s hodvábnymi klopami a s nohavicami s *lampasmi*; na denné nosenie namiesto fraku sa objavuje mierne tvarovaný *vychádzkový kabát* dlhý po kolená, s dvoma radmi gombíkov; doplnený farebne odlišenou vestou a nohavicami, ktoré zostali úzke; namiesto *cylindra* určeného k fraku sa používal k vychádzkovému kabátu *pinč*; *viazanka* a jej viazanie sa podstatne zjednodušili a priblížili dnešnému spôsobu; pozri *Cul de Paris/honzík*

Secesia

medzinárodný sloh zasahujúci do všetkých oblastí výtvarného umenia; podiel výtvarníkov na móde, významné miesto špičkových krajčírskych dielní (*haute couture*); v oblasti dekóru inšpirovaný špirálovitou, esovitou líniou (cigaretového dymu); pastelová farebnosť secesie > farebnosť šiat (farby kvetov: ruža, lipový kvet, fiala, slonová kosť, orgován); zjednodušenie ženského odevu bez neprirodených vypchávk (*turnýra*); jednoduchšie šnurovačky/*korzet*; jednotný štýl odevu, šperku (hadí náramok); figúra do štíhleho X (rozšírené rukávy, šnurovačka, zvonová sukňa); jemné materiály: *mušelin*, *voál*, *moaré*, *batist*, *taft*, *tyl* v kombinácii s ťažkým *atlasom*; dôležité miesto *klobúk*, ktorý išiel proti jednoduchosti odevu: rozmerný so zložitým aranžovaním kvetov, rajčieho a pštrosieho pera, so závojom; vznik odevu pre rôzne pracovné príležitosti; v období od 80.rokov 19.st. reforma ženského odevu: odstránenie *korzetu*, vznik praktického cestovného kostýmu s jednoduchou priliehavou sukňou a kabátikom pod boky; šport ženy > športová sukňa (dĺžka po členky) > neskoršie nahradená novinkou: nohavicami pre ženu; dôležité miesto mal vznik továrenskej výroby > konfekcie a nový spôsob predaja textilných materiálov prostredníctvom *katalógov*

Obdobie medzi svetovými vojnami

20.roky ženská móda: odstránenie secesných prvkov (široké klobúky, korzety, závoje a slnečníky); zredukovaná skladba odevu diktovaná potrebou praktickosti a funkčnosti; skrátenie dĺžky *sukne* ku kolenám (*à la garçonne* – „chlapec“); nová silueta ženskej postavy tiež podobná chlapčenskej (plochá hrud', úzke boky, rovné hranaté ramená; označenie *garsonka*); malý klobúk pánskeho tvaru; jednoduchý strih šiat, hladká silueta, posun línie pásu smerom dole hlboko na boky (20.roky); nový tanec *charleston* > variant šiat *charlestoniek*, zakončených pruhom plisovanej látky; dôležité miesto v oblečení nadobúda blúzka a krátka plisovaná sukňa; dôležitý výber látok: *krepešín*, *voál*, *šifón*, *žoržet*, umelý hodváb, *flanel* a *popelín*; účes prirodzenou súčasťou módného trendu 20.rokov: „*bubikopf*“ (chlapčenská hlava), krátky strih „*bingle*“, „*entonský strih*“
mužská móda: v porovnaní so ženskou módou bez revolučných premien, drobné zmeny v detailoch, dôležité zmeny vo výbere materiálu: novinka: vlnený *tvid*; celkový trend: menšia formálnosť (mladšia generácia bez *psích dečiek*, *žaketu* s vestou, pásikavými nohavicami, košeľe s pripnutým tuhým golierom); kombinácia separátneho *saka* a pohodlných nohavíc, košeľe s mäkkým golierom; zo starších čias zachovaný *trenčkot* (pôvodne anglický vojenský plášť, teraz plášť do nepohody) a *smoking* namiesto fraku; pozri plášť *chesterfield*

Štýl „žena-vamp“

štýl módy z éry nemého filmu > sústredenie na oči ako významný herecký výrazový prostriedok > očné tieň s výraznými líniami, pery maľované do srdiečka; módné *turbany* (Paul Poiret), klobúky výrazne posadené do čela; módné idoly: Greta Garbo, Marlene Dietrich (zvonové *nohavice* „a la Marlen“)

Art Deco (1925)

dekoratívny štýl (nielen módy a *designu*) tvorby pod vplyvom farebných kostýmov Ďagilevova baletného súboru, ktoré navrhovali Picasso, Matisse, M.Ernst, Miró, L.Bakst, Rauol Dufy, Fernand Léger, A.Derain; okrem Paríža druhým centrom smeru bola Viedeň; pre módu to znamenalo: odvážny design, jasné farby, čisté línie, módna elegancia, geometrizujúce vzory šatovník (Atelier Martin, zakladateľom Paul Poiret, vzory od Rauola Dufyho); *šperk*: jednoduchý štýl, náramky v tvare hadov po paži, kombinácia kovov a farebných materiálov (*onyx*, *lapis azuli*,

achát, korál, nefrit, čierny jantár-gagát, korytnačina); francúzski módni návrhári 20.-30.rokov: Paul Poiret, Madelaine Vionenetová, Jeane Lanvinová, Jean Paton, Gabrielle Chanel/Coco Chanel, Elsa Chiaparelliová, S. Delaunayová-Terková; Československo: Oldřich Rosenbaum, Hana Podolská

20.-30.roky

francúzski módni návrhári 20.-30.rokov: Paul Poiret, Madelaine Vionenetová, Jeane Lanvinová, Jean Paton, Gabrielle Chanel/Coco Chanel, Elsa Chiaparelliová, S. Delaunayová-Terková; Československo: Oldřich Rosenbaum, Hana Podolská;

Coco Chanel: do ženskej módy zaviedla pletený pulóver, kombinácie mäkkého *žerzeja* a *bižutérie* (namiesto *šperku* s *drahokamami*), premyslené zostavy častí odevu (šaty, kabátik, vesta, *bolero*, sukňa aj nohavice), „malé čierne šaty“ pre celý rad spoločenských príležitostí

mužská móda: módný trend určený Anglickom (najmä v materiáli ale aj type); novinkou športový odev (pre tenis biely odev: nohavice + košeľa alebo sivé flanelové nohavice, biele sako alebo vesta; ďalej športový odev: hodvábne alebo flanelové košele, *pulóver*, *pumpky*: športové nohavice po kolená, s ktorými sa nosilo sako); letný odev: bez podšívky z materiálu *fresco-tropical* alebo plátenný odev; materiál: *flanel*, *manšester*, *lodén*, *tvíd/tweed*, *žerzej*; pozri *panama*

Polovina 20.st.po 2.sv.vojne

špičkové dielne *haute couture*/ót kutýr s individuálnym štýlom módnych návrhárov, odevný priemysel aj *boutiques*; v Európe snaha konkurovať amerikanizácii módy a životného štýlu, ktorý sa vyznačoval praktičnosťou a športovosťou, krátkymi sukňami; osobnosti európskeho štýlu: Christian Dior, návrhár pre modelový dom franc. textilného magnáta Marcela Boussaca, nositeľ najvyššieho amerického ocenenia módného návrhára: ceny Marcusa; charakteristické črty Diorovej tvorby označovanej *New Look*/njú luk – „*nový vzhľad*“: zdôraznenie štíhleho pásu, bohato nariasená sukňa do poloviny lýtok (pozri *kokteilová dĺžka*), odstránenie rovných ramien, dôraz na ženské krivky a gráciéznosť (silueta v znamení X uplatňovaná u spoločenských šiat); žiarivá farebnosť aj noblesná čierna; lodičky na vysokom, štíhlom podpätku; pozri *boutique Simultanée*

40.roky

Ch. Dior: silueta X zdôrazňujúca ženskosť postavy (úzky pás, ňadrá, boky); určená najmä pre spoločenské šaty; *kokteilová dĺžka* asi 25 sm nad zemou

Rok 1951

Ch. Dior: *princesová línia*; pozdĺžne členenie šiat (bez prestrihnutia v páse) s mierne rozšírenou sukňou, skrátenou do poloviny lýtok; pozri *glamour*

Rok 1954

Ch.Dior: línia H; prirodzená šírka ramien, rovné boky, rovná sukňa s bočnými švíkmi, voľný pások vo výške bokov

Rok 1955

Ch.Dior: línia A; úzke ramená, dôraz na rozširujúcu sa sukňu; využívaná konfekciou, plášťami a viac raz v prebehu rokov opakovaná

Rok 1954

Coco Chanel: štýl „*Chanel Look*“; elegantné kostýmy so sukňou tesne po kolená, dlhé reťaze bižutérie, svetlé lodičky s tmavým špicom

Ďalší návrhári z 50.rokov:

Hubert de Givenchy

Nina Ricci

Yves Saint Laurent/ív sén lorán

Pierre Cardin/kardén

Louis Féraud

Polovica 20.st. a móda mladých

hnutie teds: „uniforma“ skupiny *Teddy Boys*, revoltujúcej londýnskej mládeže parodujúca dobu kráľa Edwarda: úzke priliehavé nohavice, dlhé saká, často so zamatovým golierom

štýl BB: vytvorený Louisom Féraudom pre Brigitte Bardot; vytvorený preberaním módy mladých: široké sukne, priliehavé čierne tričká s hlbokým výstrihom, baleríny: črievce bez podpätkov

40.roky

štýl *retro* subkultúry *hipster* obmedzený na USA a predovšetkým na New York

60.roky:

namiesto módnych salónov *haute couture* módu mladých určujú *boutique* (obchodíky s módnym tovarom); módnym trendom kombinované oblečenie vytvorené spojením rôznych aj nesúrodých častí odevu; snaha o úplné porušenie tradície: forma „antimódy“: cieľ: osobnosť a osobitosť, emancipácia a sloboda > voľný vzťah k erotike > minisukne, *šortky* (už nie iba športovým odevom) sa premieňajú na „*hot pants*“/„žeravé nohavičky“ siahajúce iba k rozkroku; transparentné zahŕňovanie, miniaturizácia plaviek: pánske „*adamky*“ (dva spojené trojuholníky) a dámske (dva trojuholníky dole a dva hore: *bikiny*), *monokiny/topless* („hore bez“)

beat generation - hnutie *bítnikov*; odmietanie oficiálnej módy úspešných predstaviteľov spoločnosti > uniformou sa stal odev manuálne pracujúcich: *džíny*, tričká a bundy bez ohľadu na sociálnu príslušnosť; doplnky: okuliare „*lenonky*“

Móda hnutia *hippies* (kvetinová móda)

vyjadrujúca snahu po prostom, prírodnom živote; kvetinové dezény a ozdoby, zvonové nohavice, zavinovacie sukne, dlhé blúzy, košeľové šaty rovnaké pre obidve pohlavia, kožené sandále upevnené remienkami, množstvo korákových závesov a náramkov na rukách aj nohách; štýl pôvodne revoltujúci sa stal obľúbený a využívaný aj vo „vyššom“ módnom návrhárstve (využívaný najmä kvetinový vzor)

Móda mini, maxi, midi bola ďalším typom módy pre mladých; autorkou mini bola Mary Quantová, najznámejšou modelkou Twiggy; mini spolu s jej hlavnou predstaviteľkou predstavovali protipól sexsymbolov 60.rokov (Marilyn Monroe, Sophia Loren); *minisukne* doplnené novinkou: pančuchovými nohavičkami; oživujúcim kontrastom k mini bola maximóda a midi (obidva varianty sa týkali predovšetkým dĺžky sukne)

osobnosti módného návrhárstva 60.rokov:

tradícia a klasika:

Coco Chanel

Christobal Balenciaga

Louis Féraud

nové osobnosti:

Mary Quantová: módna návrhárka a majiteľka boutique, autorka mini: *minisukní*; zameraná na módu mladých

Oleg Cassini: predstaviteľ oficiálnej módy, módný návrhár prvej dámy USA J. Kennedyovej; *pillbox* (krabičky na pilulky): malé klobúčiky na temene hlavy; jednoduchý odevný štýl

Pierre Cardin/piér kardén: predstaviteľ avantgardnej módy, inšpirujúci sa módou mladých; pre obchodný dom Pritemps vytvoril 1962 kolekciu pre mladé dievčatá: jednoduché šaty s odvážnymi farebnými kombináciami inšpirované pop-artom, vzorované textilie inšpirované *pop-artom* a *op-artom* (obrázky, text, reklamné nápisy, loga, netradičný materiál: fóliový materiál a plast); kolekcie inšpirované vesmírnou tematikou (plast, fólie, kovové vlákna v tradičnom materiáli napodobňujúce hviezdny prach), priliehavé dámske obleky z úpletu, kombinézy, prilby a kukly namiesto klobúkov (napodobňujúce skafandre)

Yves Saint Laurent/iv sén lorán: predstaviteľ avantgardnej vlny; viedol do roku 1961 po Diorovi modelový dom franc. textilného magnáta Marcela Boussaca; od typu módy *haute couture* prešiel na modelovú konfekciu k typu *prêt-à-porter*/pretaporté („pripravené na nosenie“) typickú malými

sériami; inšpirácia výtvarným umením: kolekcia „a la Mondrian“ inšpirovaná v odevných dieloch aj textilnom dezéne obrazmi holandského maliara Pieta Mondriana (predstaviteľ *konštruktivismu* a *neoplasticizmu*: geometrické kompozície z jasných farebných plôch); dielo maliarov Viktora Vasarelyho a Bridget Rileyovej (*op-art*) > geometrické obrazce v kontrastných farbách na vytvorenie ilúzie pohybu a priestoru; ďalší prínos Y.S.Laurenta: dámsky *smoking* ako spoločenské oblečenie (1966) > od tej doby nohavicový komplet aj súčasťou večernej spoločenskej róby; používaná značka: logo YSL

Paco Rabanne/pako rabane: avantgardný módný návrhár využívajúci netradičné technologické postupy a materiály; kovové, plastové, kožené diely spájané kovom, často nitmi; kovové krúžky na spôsob stredovekej drôtenej košeľe; zlaté platničky spájané zlatými krúžkami, šaty z papiera (1964) v štýle šaty na jedno použitie

André Courrèges/kuráž: najvýraznejšia osobnosť avantgardnej módy > štýl Courrèges; pôvodne aj architekt > vecný, jednoduchý až strohý štýl „*colour-blocking*“: základná farba biela kombinovaná s výraznými farebnými plochami, ktoré opticky členili odev; zvýrazňovanie konštrukcie odevu (kontrastné lemy); ako prvý použil fóliové materiály a plasty; pri svojej vesmírnej inšpirácii vždy zachovával funkčnosť a nositeľnosť odevu; vytváral modely Prototypes pre luxusnú výrobu *haute couture* aj malosériovú konfekciu typu *prêt-a-porter* (luxusná kolekcia „Couture future“, pre najmladších kolekcia „Hyperbole“)

70.roky:

Antimóda

antimóda ako prejav spoločenského protestu > obdobne ako móda *hippies* sa nakoniec stáva zdrojom inšpirácie oficiálnej módy (napr. štýl Punk)

Móda inšpirovaná etnickým odevom

India: riasenie odevov v štýle indického *sári*, materiál indická *bavlna* (fáčovina), dezén: voskový batik; Arábia: inšpirácia *džellabou* (kabát so širokými rukávami a kapucňou), technika *macramé*; Eskymáci: *parka*: bunda s kapucňou; Mexiko: *pončo* (obdĺžnikový alebo štvorcový pás vlnenej tkaniny s výstrihom pre hlavu); odev severoamerických pionierov a kovbojov (kockovaná košeľa, šatka okolo krku, *džíny*), safari-štýl (inšpirácia oblečenia prvých Európanov v Afrike), štýl Kanadský drevorubač; etnické vplyvy v dezéne: škótsky *tartan*

Móda inšpirovaná folklórom

(Vjačeslav Zajcev, Yves Saint Laurent); vplyv v dezéne: štýl *patchwork* (vzorovanie textílií pripomínajúcich zošívané kúsky rôznych vzorov (Kanada)

Štýl Punk

(punk – „brak“); počiatky v pol.70.rokov v Londýne; hnutie Punk predstavuje rezignáciu na úspešný život; odmietanie oficiálnej módy (aj *džínov*, ktorých sa zmocnil odevný priemysel); agresívny štýl odievania: staré nohavice od poľných uniforiem (maskáče), potrhané tričká s anarchistickými heslami, zatváracie špendlíky na roztrhané časti odevu aj ako náušnice, kovové reťaze namiesto náramkov, žiletky namiesto náhrdelníkov, okované topánky, čierne bundy s kovovými ozdobami a provokujúcimi nápismi, reťaze okolo pása a zápästia; výraznou črtou sa stáva punkerský účes „*číro*“ inšpirovaný bojovým účesom indiánskych *Mohykanov* s využitím ostrých neprirodzených farieb (oranžová, zelená, modrá); štýl punk využitý v oficiálnej móde (Zanda Rhodes, Vivienne Westwoon)

osobnosti v módnom návrhárstve 70.rokov:

-Zanda Rhodes: inšpirácia štýlom punk: žerzejové šaty s dierami zdobenými zatváracími špendlíkmi

-Vivienne Westwoom: inšpirácia štýlom punk: roztrhané a rozpárané tričká so zatváracími špendlíkmi

-Vjačeslav Zajcev: „*Bábuška*“-*štýl/ruský štýl*; inšpirácia sovietskym ľudovým umením, folklórom; ruské *rubášky*, *sarafány* (ženský odev bez rukávov), kozácke čizmy, tatárske čiapky (*tubetejka*);

Yves Saint Laurent: inšpirácia folklórom: blúzy dedinského štýlu, krátke priliehavé kabátiky pripomínajúce rakúske *spencry*, španielske boľerká, živôtky so šnurovačkou, široké nariasené sukne s pásom stiahnutým širokým opaskom

-Kenzo: japonský módný návrhár, ktorý sa usadil koncom 70.rokov v Paríži; inšpirácia folklórom mimoeurópskych národov; tvarová jednoduchosť a farebnosť odevov

-Yamamoto: japonský módný návrhár žijúci v Paríži; móda inšpirovaná mimoeurópskym folklórom

-Kawakubo: japonský módný návrhár žijúci v Paríži; móda inšpirovaná mimoeurópskym folklórom

80.roky

1.štýl módy mladých ovplyvnený hudbou a šírený pomocou špeciálnych časopisov a videoklipov;

„Disco-štýl“

elastické materiály (voľnosť pohybu), materiály s lesklým povrchom (satén) a trblietavými efektmi (tzv. glamour), ktoré sú určené pre špeciálne osvetlenie diskoklubov; nápadné kovové doplnky, flitre, výrazná bižutéria, farebné tričká, trikoty, strečové džíny, lesklé hodvábne košele jasných farieb; aj tu pôvodne neoficiálna, avantgardná móda mladých využitá aj v oficiálnej móde staršej generácie (*strečové* látky apod.)

Depeche Mode

štýl obliekania podľa hudobnej skupiny (názov skupiny podľa francúzskeho módného časopisu); základná farebnosť čierna: čierne kožené obleky, čierne okuliare

Heavy metal

štýl obliekania podľa jedného z prúdov rockovej hudby 80.rokov; okrem dlhých vlasov, čierne kožené bundy s cvočkami, kožené nohavice, tetovanie, výrazné líčenie od čiernych tieňov až po namaľované masky (skupina Kiss)

Štýl rap

veľmi voľné nohavice s množstvom vreciek, šiltové čiapky nosené so štítkom dozadu

Štýl techno

tesné strihy odevov, lesklé materiály, „neónová“ farebnosť krátkych účesov, topánky s vysokými podošvami

2.módný štýl idolov: Madona, Michel Jackson, Spice Girls, *Teddy boys* a ďalšie.

3.móda pre športovcov; jednoduchý štýl pre obidve pohlavia (uni štýl), dôraz na značkovosť výrobku, ktorá je propagovaná športovcom svetového formátu; nové materiálové technológie (maximálna elasticita, priedušnosť, vsiakavosť, tepelná izolácia, odpudivosť vlhkosti, proti sklzové úpravy apod.); móda pre športovcov rozšírená aj mimo oblasť športu, na denné nosenie napr. tenisky, bundy značky Adidas, Nike, Puma, Reebok/ribock, Sila; zo športu vychádza aj móda určená pre aerobik (*body*: elastický cvičebný úbor - *trikot* s výraznou farebnosťou), jogging (komplety pre rekreačný beh), skateboard (voľné nohavice pod kolená, dlhá a voľná košeľ a cez nohavice, baseballová čiapka nosená štítkom dozadu, nákoleníky a kožené rukavice); snowboard (nohavice vystužené na zadku a kolenách, široká bunda s predĺženým a vystuženým zadným dielom, rukavice s vystuženými špičkami prstov, preferovanie tmavých farieb, oživenie okuliarmi s oranžovými sklami, bizarné čiapky: strapce, umelé vlasy, hrkálky)

90.roky:

Štýl retro

nostalgie návraty do minulosti nazývané vo všeobecnosti Štýl retro (návrat do 60.rokov); štýl retro ovplyvnený slávnymi filmami: Amadeus, Valmont, Nebezpečné známosti > inšpirácia

rokokom (brokátové vesty s kvetinovým vzorom, *fiží*, volánové lemy rukávov); film Spomienky na Afriku > koloniálny štýl odevov: safari štýl (módna návrhárka Milena Canonerová)

Natural štýl

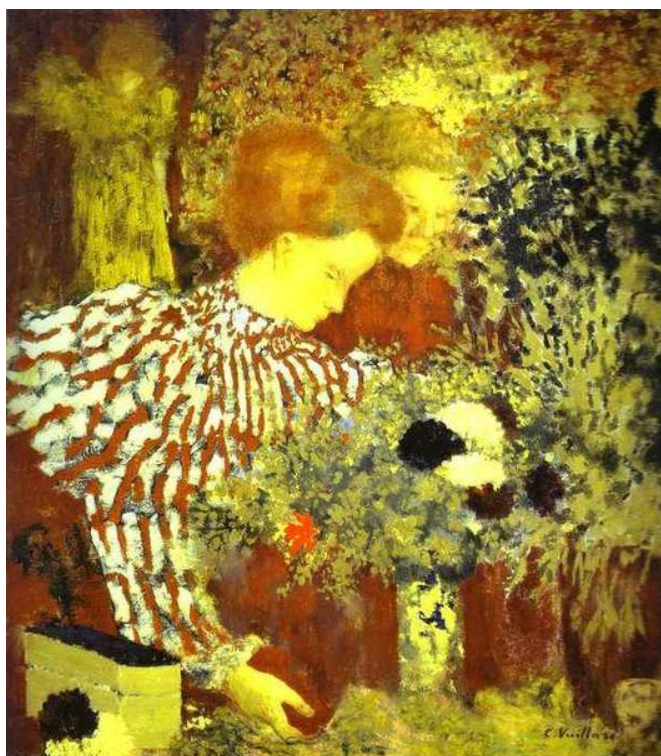
módny štýl podnietený novým poňatím života New Age (reakcie na pretechnizovanú spoločnosť > návrat k prírode, prirodzenosť, ekologické myslenie, vegetariánstvo); rustikálny štýl oblečenia z prírodných materiálov s prirodzenou farebnosťou a štruktúrou; módny návrhár: Wolfgang Joop, profesor na berlínskej Vysokej škole umenia

pozri *alonž*, *bizam*, *blejzer*, *čabraka*, *čamara*, *dragún*, *fez*, *fiží*, *frak*, *hennin*, *kaftan*, *kapučňa*, *kimono*, *korzet*, *kožušina*, *krinolína*, *maforion*, *okružie*, *parochňa*, *pelerína*, *plášť*, *polka dot*, *pončo*, *reverenda*, *tabard*, *talár*, *šerpa*, *bluzón*, *bolero*, *bunda*, *burda*, *burka*, *hidžáb*; *gala*, *ansámbľ*, *grunge*, *dernier cri*, *šaravary/šarovary*; *ševro*, *ševron*, *boena*, *hlava*, *vlasý*, *účes*, *maska*, *klobúk*, *cache-nez*, *šperk*, *hrebeň*; *bohéma*; *new look*; *odev*; *líčenie*; *boutique Simultanée*; *model 5*; *galantéria*; *koža*, *kožušina*; *textil*; *módny doplnok*, *módny salón*; *J. Tissot*; *história módy*

<http://referaty.atlas.sk/slovincina-a-cestina/slohy-a-fejtony/50293/?print=1>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Fashion>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:M%C3%B3da>

E. Vuillard: Pásikavý živôtik (1895)

J. Rippl-Rónay: Žena, oblečená v šatách polka dot (1889)

móda mi-parti/„delená móda“ - v súvislosti s gotickou *módou*; členiaci *odev* na rôzne farebné plochy;
členenie sa neobmedzovalo len na *nohavice* ale aj *kabátec*

móda delená - *móda mi-parti*

móda deravá - *deravá móda*

móda dvorská - *dvorská móda*

„móda nahá“ - „*nahá móda*“

móda retro - pozri *štýl retro*